

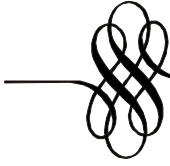

Передмова	7
ЧАСТИНА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	9
<i>Розділ 1. Сутність банківської системи України</i>	9
1.1. Банківська система: сутність, принципи побудови та функції	9
1.2. Організація і функціонування провідних банківських систем зарубіжних країн	12
1.3. Еволюція банківської справи.	17
1.4. Становлення та розвиток банківської системи України	19
Питання для самоконтролю.	22
Бібліографічний список.	23
<i>Розділ 2. Центральний банк у банківській системі країни</i>	25
2.1. Центральні банки в зарубіжних країнах	25
2.2. Національний банк України та грошово-кредитна політика	27
2.3. Система електронних платежів Національного банку України (СЕП)	50
Питання для самоконтролю.	57
Бібліографічний список.	58
<i>Розділ 3. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції банків</i>	60
3.1. Фінансові посередники на грошовому ринку	60
3.2. Сутність поняття «банк». Види комерційних банків	62
3.3. Функції банків, види банківських операцій	65
3.4. Порядок реєстрації комерційного банку та ліцензування його діяльності	70
Питання для самоконтролю.	82
Бібліографічний список.	83
ЧАСТИНА 2. БАНКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	85
<i>Розділ 4. Операції банків по обслуговуванню платіжного обігу</i>	85
4.1. Основи організації грошових розрахунків та порядок оформлення розрахункових документів	85
4.2. Форми безготівкових розрахунків та їх характеристика	89

4.3. Порядок відкриття рахунків у банках	100
4.4. Організація готівкових грошових розрахунків	104
Питання для самоконтролю	106
Бібліографічний список	106
<i>Розділ 5. Пасивні операції банків по залученню та запозиченню коштів</i>	109
5.1. Капітал комерційного банку, його склад та структура	109
5.2. Власний капітал комерційного банку та його формування	110
5.3. Залучений капітал комерційного банку та його характеристика	136
5.4. Управління залученим капіталом комерційного банку	139
Питання для самоконтролю	143
Бібліографічний список	144
<i>Розділ 6. Активні операції комерційних банків. Кредитні операції банків</i>	146
6.1. Поняття банківського кредиту та його класифікація	146
6.2. Кредитна угода та етапи процесу кредитування	149
6.3. Способи нарахування відсотків за кредитами	157
6.4. Формування та використання резерву на покриття можливих втрат за позиками комерційних банків	160
Питання для самоконтролю	163
Бібліографічний список	163
<i>Розділ 7. Особливості операцій з надання і погашення окремих видів кредитів</i>	165
7.1. Методи кредитування клієнтів банку	165
7.2. Форми позичкового рахунку	166
7.3. Окремі види кредитних операцій	168
Питання для самоконтролю	175
Бібліографічний список	175
<i>Розділ 8. Операції банків з цінними паперами</i>	178
8.1. Поняття та види банківських інвестицій	178
8.2. Діяльність комерційного банку на ринку цінних паперів	180
8.3. Посередницькі операції комерційного банку на фондовому ринку	191
Питання для самоконтролю	192
Бібліографічний список	193
<i>Розділ 9. Операції банків в іноземній валюті</i>	195
9.1. Здійснення розрахунків в іноземній валюті по зовнішньоекономічних угодах	195
9.2. Фінансування експортно-імпортних угод	202
9.3. Посередницькі операції комерційних банків з іноземною валютою	203
Питання для самоконтролю	207
Бібліографічний список	207

ЧАСТИНА 3. КОНТРОЛЬ ТА БЕЗПЕКА ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	210
Розділ 10. Фінансовий аналіз діяльності комерційних банків	210
10.1. Сутність фінансового аналізу діяльності комерційних банків	210
10.2. Аналіз фінансового стану банків	215
10.3. Аналіз фінансових результатів діяльності банків	222
10.4. Аналіз ефективності діяльності комерційних банків	226
10.5. Економічні нормативи регулювання діяльності комерційних банків	236
Питання для самоконтролю	247
Бібліографічний список	248
Розділ 11. Банківська статистика	250
11.1. Предмет, метод і завдання банківської статистики	250
11.2. Статистика ресурсів комерційних банків	251
11.3. Статистика доходів і витрат банку	266
Питання для самоконтролю	289
Бібліографічний список	289
Розділ 12. Сучасний інструментарій аналізу банків	292
12.1. Стратегії та моделі управління активами і пасивами банку	292
12.2. Декомпозиційний аналіз прибутковості власного капіталу банку	296
12.3. Показник GAP як індикатор чутливості балансу	300
12.4. Аналіз дюрації та імунізація балансу банку	308
12.5. Стратегії управління валютним ризиком банку	313
Питання для самоконтролю	317
Бібліографічний список	318
Розділ 13. Банківський менеджмент	320
13.1. Основи банківського менеджменту	320
13.2. Банківський менеджмент за спрямуванням управлінських рішень	325
13.3. Організація контролю банківської діяльності	328
13.4. Процес управління інформаційними технологіями та організація ефективних систем безпеки захисту інформації	330
Питання для самоконтролю	333
Бібліографічний список	333
Розділ 14. Регулювання, нагляд і контроль банківської діяльності	336
14.1. Основи регулювання, нагляду та контролю банківської діяльності	336
14.2. Особливості розробки стандартів Базельського комітету з питань банківського нагляду	339
14.3. Фінансовий механізм державного регулювання банківської діяльності в Україні	342
Питання для самоконтролю	344

Бібліографічний список	345
Розділ 15. Фінансовий моніторинг банківської діяльності	347
15.1. Поняття та структура функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу	347
15.2. Сутність та засоби легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та відмивання грошей	351
15.3. Міжнародне регулювання боротьби з відмиванням грошей	353
Питання для самоконтролю	356
Бібліографічний список	356
Розділ 16. Фінансова безпека банківського сектору	359
16.1. Сутність фінансової безпеки банківського сектору	359
16.2. Методичний інструментарій забезпечення фінансової безпеки банків	364
16.3. Моральні ризики й асиметрія інформації в банківській діяльності та методи їх мінімізації	367
Питання для самоконтролю	371
Бібліографічний список	371
Предметний покажчик	375
Додатки	384
<i>Додаток А.</i> Основні показники діяльності банків України	384
<i>Додаток Б.</i> Попередні підсумки діяльності банків станом на 1 жовтня 2012 р.	387
<i>Додаток В.</i> Динаміка значень економічних нормативів по системі банків України.	388
<i>Додаток Г.</i> Порівняльний аналіз моделей обслуговування консолідованого коррахунку	390

ПРЕДМОВА

Розвиток банківської системи тісно пов'язаний зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дієвими системами регулювання, контролю і системи забезпечення фінансової безпеки. Це, в свою чергу, потребує глибокого вивчення основ сучасної банківської системи, дослідження сутності й особливостей її функціонування в ринкових умовах господарювання, відстеження та врахування міжнародного досвіду, а також перспективних можливостей розвитку фінансово-кредитної системи України в цілому.

Навчальний посібник підготовлений відповідно до програми навчальної дисципліни «Банківська система». *Завдання дисципліни* — вивчення поняття, структури, функцій, основних завдань і призначення банківської системи та її елементів; оволодіння методами проведення банківських операцій та надання банківських послуг, аналізу та менеджменту банківської діяльності; набуття вмień та навичок використання міжнародного досвіду регулювання банківської діяльності та застосування інструментів при забезпеченні фінансової безпеки банків.

Місце серед інших дисциплін. Дисципліна «Банківська система» тісно пов'язана з іншими дисциплінами, які вивчалися та вивчаються студентами, такими, як «Гроші та кредит», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Фінансовий ринок», «Фінансовий аналіз», «Міжнародні розрахунки і валютні операції», «Інвестування».

В навчальному посібнику висвітлено питання виникнення, формування та розвитку банківської системи, особливостей функціонування банківської системи в країнах ринкового типу господарювання, місце центральних банків у системі, їх функцій, завдань та операцій, діяльності комерційних банків та проведення ними операцій, аналізу банківської діяльності, необхідності банківського менеджменту в умовах конкурентного середовища, регулювання, нагляду, контролю НБУ за банками другого рівня, інструментів та методичних основ використання фінансових методів та важелів у системі фінансової безпеки банків.

Навчальний посібник розкриває весь обсяг навчальної дисципліни «Банківська система». Посібник складається із 3 частин, які включають

16 розділів. В *першій частині* розкриваються теоретичні основи побудови та функціонування банківської системи, *друга частина* присвячена питанням ведення банківських операцій, в *третьій частині* викладено теоретичні та організаційні складові забезпечення контролю та безпеки діяльності комерційних банків. Кожний розділ містить виклад теоретичного матеріалу, який супроводжується схемами та таблицями, що дає можливість студентам в повному обсязі сприймати новий матеріал.

Після вивчення курсу «Банківська система» студенти повинні:

знати: законодавчу та нормативну базу, що регламентує банківську діяльність; основні характерні риси сучасної банківської системи України, цілі, функції та принципи функціонування її окремих ланок; економічний зміст та механізми здійснення базових банківських операцій та надання банківських послуг; методичні підходи до проведення аналізу банківської діяльності; показники, які характеризують фінансовий стан банку; економічний зміст нормативів банківської діяльності; порядок здійснення регулювання, нагляду та контролю банківської діяльності; основи використання фінансових методів та важелів у системі фінансової безпеки банків; стан, проблеми та перспективи розвитку банківської системи України;

набути вмінь: характеризувати банківську систему, діючу в ринкових умовах господарювання; аналізувати основи фінансові показники діяльності банку; давати оцінку діяльності банку на основі його фінансових показників; застосовувати економічні нормативи для аналізу стану банку; розрізнити поняття «банківське регулювання», «банківський нагляд», «банківський контроль»; пояснити механізм дії та основні етапи забезпечення фінансової безпеки банків.

Вивчаючи дисципліну «Банківська система» студенти обов'язково повинні опрацювати нормативно-правові акти, які регламентують та регулюють банківську діяльність в Україні, серед яких Закони України: «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про інформацію»; Інструкції НБУ «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах», «Про касові операції в банках України».

Опанування студентами змісту дисципліни «Банківська система» дозволить ефективно використовувати отриманні знання як в фінансовій сфері, так і в інших сферах національної економіки.